

PLATO

Tisková zpráva
21. září 2021, Ostrava

PLATO představí nejdůležitější témata v práci Anny Daučíkové, první československé feministické a queer umělkyně

Ve čtvrtek 23. září otevře PLATO výstavu Anny Daučíkové, mezinárodně působící umělkyně žijící v Praze. Poprvé v Česku představí novou videoinstalaci připravenou ve spolupráci s filozofem a kurátorem Norbertem Lackem a uvede retrospektivu jejích videí spolu se dvěma fotoperformancemi. Paralelně ostravská městská galerie nabídne videoinstalaci polského autora Daniela Rycharského.

V umělecké, kritické a pedagogické praxi Anny Daučíkové (*1950) stojí vždy v popředí tematika genderu a sexuální identity. Těmto otázkám se věnuje také jako aktivistka – v 90. letech minulého století spoluzaložila feministický časopis *Aspekt* a stala se mluvčí pro LGBT+ práva na Slovensku. Téma tělesnosti a narušení jejích norem zkoumá i ve své výstavě v PLATO nazvané *Ó a ach a uf. Něco víc k pokrevní pří-buznosti*.

Ve své nové videoperformanci, kterou pro PLATO vytvořila s kolegou z bratislavské Vysoké školy výtvarných umění Norbertem Lackem, překládá složité a rozmanité sexuální a genderové vztahy do srozumitelnějšího jazyka. Videoperformance dvojice rozdělila do tří obrazovek uchycených kovovými trubkami, kterými prostupují skleněné plochy.

„Konceptuální chlad a demokratická transparentnost skla se propojují s dlouhodobým a skoro intimním vztahem k tomuto tvrdému a křehkému materiálu, kterému Anna Daučíková rozumí a spolupracuje s ním již od dob studií v ateliéru Václava Ciglera na Vysoké škole výtvarných umění v Bratislavě,“ vysvětluje kurátorka výstavy Edith Jeřábková.

Pro PLATO umělkyně také sestavila retrospektivní výběr prací v médiu videa, který byl dosud k vidění na přelomu let 2019 a 2020 pouze ve Slovenské národní galerii na velké autorčině výstavě *Work in progress. 7 situací*, a vybrala dvě starší fotoperformance. Videotvorbě se Anna Daučíková systematicky věnuje od 90. let, kdy se na scénu snažila

PLATO

symbolicky vracet historicky upozadované téma sexuality menšin. Návštěvník ve výběru najde ale i stále otevřený cyklus Portrét ženy s institucí. Mezi čtyřmi portréty žen, které si vybírají instituce, s nimiž chtějí být zobrazeny, zachytila autorka v roce 2011 i svůj vztah s římskokatolickou církví.

Své tělo, které se ve vybraných pracích často objevuje, nechápe Anna Daučíková jako autobiografický prvek, nýbrž jako nástroj, skrze který mluví. „*Ve videotvorbě pracuji hodně, ale ne výlučně, se svým vlastním tělem. Neznamená to ale, že své tělo představuji veřejnosti jako specifickou ‚kauzu‘ závislou na mém životopisu. Feministická maxima zní ‚osobní je politické‘. Takže žádnou dělicí čáru mezi osobním a veřejným nelze udělat. Kupříkladu domácí násilí nebo incest není věcí intimity nějakého páru nebo rodiny, ale otázkou zdravého života všech, společnosti jako celku.*“

Výraznou životopisnou linku lze naopak pozorovat ve dvoukanálovém videu *Valentýnky / P Popelčnická středa* polského umělce Daniela Rycharského (*1986), které PLATO představí paralelně s výstavou Daučíkové. Rycharski se jako zároveň katolík a gay potýká ve své vlasti s dvojnásobným vyloučením. Dílo zachycuje autorovu akci, při níž spálil vyřazené zpovědní klekátko a fragment stěny z gay klubu. Popel pak smíchal dohromady a posypal jimi krajíce chleba, které snědl. „*Výmluvná, tichá, vlastně velmi jednoduchá akce nese vrstvy významů, kde hřích a přijetí vytvářejí naléhavý obraz touhy po existenci oproštěné od předsudků,*“ říká kurátor výstavy a ředitel PLATO Marek Pokorný.

Obě výstavy začínají 23. září a trvají do 30. ledna 2022. Otevírají *Ruinu, rozrůznění*, třetí část celoročního výstavního cyklu *Ó a ach, krása, ruina a strach*. Vernisáž výstav, stejně jako vernisáž celé třetí části, se uskuteční 13. října.

PLATO

PLATO je dynamická a otevřená instituce založená městem Ostrava. Aktuální podoby současného (vizuálního) umění zprostředkovává od roku 2016, aniž by budovala vlastní sbírku. Působí na ploše téměř 5000 m² v bývalém hobbymarketu Bauhaus v centru Ostravy. Jejím definitivním sídlem se stanou zrekonstruovaná památkově chráněná městská jatka.

Kontakt pro média:

Magdaléna Michlová

magdalena.michlova@plato-ostrava.cz

(+420) 727 815 134

Přílohy:

Kurátorské texty s medailony

Anotace projektu Ó a ach, krása, ruina a strach

Anna Daučíková:

Ó a ach a uf. Něco víc k pokrevní při-buznosti

22/9/2021–30/1/2022

Vernisáž 13/10 v 18 h

Umělkyně: Anna Daučíková

Kurátorka: Edith Jeřábková

„Nejde o to, že člověk mluví o sobě, ale skrze sebe.“

Anna Daučíková

Práce Anny Daučíkové se nám otevírá postupně přes rodová a transgenderová témata až ke geometrii a optice – vůči jejímu uměleckému vývoji tedy zpětným směrem. Nejprve jsem poznala její videa, kde různě zkoušela a zpochybňovala identitní rámce a determinace, které obzvláště neheterogenní lidi výchovně a násilně začleňují do předpřipravených společenských, ale i osobních rolí (například od roku 2009 Annin stále otevřený cyklus Portrét ženy s institucí, v němž mezi portréty jiných žen zachytila i svůj vztah s římskokatolickou církví). Její již ikonické práce se sklem (fotoperformance Výchova dotykem,

PLATO Ostrava, příspěvková organizace
Janáčkova 22 (bývalý Bauhaus)
702 00 Ostrava
+420 702 206 099 info@plato-ostrava.cz
www.plato-ostrava.cz

PLATO Ostrava je příspěvkovou
organizací statutárního města Ostrava

OSTRAVA!!!

PLATO

1996) jsem vnímala spíše jako konceptuálně performativní komentář k omezující biologické determinaci. Sklo, které přeformovalo příznakové části jejího těla, se dalo číst materiálně a jako kontrapunkt k tělesnosti, pružnosti a sexualitě.

Postupem času ale zjišťuji, že tak jako vše ostatní v její práci, ani důležitá (všudy)přítomnost skla není jednoznačně interpretovatelná a má více významů – a možná i protichůdných sdělení. Konceptuální chlad a demokratická transparentnost skla se propojují s dlouhodobým a skoro intimním vztahem k tomuto tvrdému a křehkému materiálu, kterému Daučíková rozumí a spolupracuje s ním již od dob studií v ateliéru Václava Ciglera na Vysoké škole výtvarných umění v Bratislavě. Spolupracuje s ním spíše jako sklenář než sklář, respektuje tabulový polotovár pro společné tvarování ploch a těla, které je v jistém smyslu možné vnímat také jako biologicky předurčený polotovár. Toto společné tvarování je tedy obsahově i emocionálně bohatší, než by se mohlo na první pohled zdát: sklo je jakousi extenzí nebo protézou jejího těla a směřuje dále k transmedialitě, k prostoru mezi čočkou kamery a obrazovkou diváka, do mezery, kam Anna vkládá své tělo a laboratorní sklo.

Stejně tak Annina úžasná vyprávění o divné geografické pouti socialistickým světem a divném politickém a biologickém rámování jejího života potom měla za následek, že její tvorbu a život vnímáme úzce propojeně a jako jednu performanci, což je předpoklad, který se dá považovat za téměř mylný. Až několik dalších výstav, především ta ve Slovenské národní galerii, odhalily dosti překvapivé momenty v Annině tvorbě a ukázaly, jak důležité je vrátit se k ranému uvědomění si vlastní kreativity. Anna říká, že se narodila do těla, které není její. Propojené působení několika prostředí, která jí v počátku jejího stávání se umělcem pomohla se zorientovat, pomáhá pochopit její práce čtené z perspektivy „nyní“, přestože Anna upozorňuje, že umění pro ni není a nebylo místem k řešení osobních témat. Ta se vždy transformují do témat veřejných.

Jedním z těchto prostředí byl ateliér Václava Ciglera, ze kterého si její tvorba stále uchovává vztah ke geometrii, matematice a optice, ovšem ne pouze formálně; estetika je pro Annu vědou o významech a smyslech. Dalším takovým záchytným místem bylo Bílé divadlo, pololegální alternativní proud, jenž následoval tendence druhé divadelní reformy zastoupené dílem například Petera Brooka, Jerzyho Grotowského nebo Eugenia Barby; v něm se zřejmě formoval Annin vztah k umělecké performativitě, která má zcela jiné kvality než ta divadelní. A také Sexuologický ústav v Praze, nejstarší sexuologické univerzitní pracoviště na světě, jenž byl v té době místem svobody, jak se říkávalo. Dalším vesmírem Anny Daučíkové, který stále zkoumá, pročítá, vytváří, tvaruje, kombinuje a propojuje, jsou jazyk, literatura, text a feministická škola. Důležité bylo setkání s italskými feministkami a skupinou Diotima – a pak založení Zájmového sdružení žen Aspekt, první feministické organizace na Slovensku, a vydávání stejnojmenného časopisu. Postupně se Daučíková stala také queer aktivistkou.

V třetím obraze Ruina, rozrůznění celoročního cyklu Ó a ach, krása, ruina a strach nás zajímá právě tato cesta k feminizmu zvláště ve složitém terénu komunistického a postkomunistického prostoru. Daučíková si skrze svou vlastní zkušenost života v Sovětském svazu uvědomila rozdílné problémy „východních a západních“ žen a feministek, kdy chudoba a strach určují závislou koexistenci s jediným cílem přežít. Tento z různých stran utvářený, nenaučený, ale erudovaný vztah k feminizmu je bohatým zdrojem úvah nad postgenderovou nebo nebinární současností. Líbí se mi, co o Anně napsal Paul B. Preciado: „Práci Anny

PLATO

Daučíkové lze ve skutečnosti popsat jako politickou anatomii prováděnou prostřednictvím řady vysídlených autoportrétů, které se zabývají dokumentárními technikami, fikcí a přetahováním do falešných a slušnějších norem pohlaví, církve a státu.“¹

Velká přehledová kniha o práci Anny Daučíkové, která vznikla u příležitosti její výstavy ve Slovenské národní galerii v Bratislavě v roce 2018, nese název Trans-formace. Předpona trans se zobrazuje v celé tvorbě Daučíkové v různých oblastech trans-formování, trans-jazyka, trans-občanství, trans-mediality, trans-pozice, trans-tělesnosti... Pro výstavu v PLATO připravila Daučíková retrospektivní sérii videoperformancí a novou práci, jež navazuje na společné tvoření s kolegou z bratislavské VŠVU Norbertem Lackem²; například s ním realizovala performanci v jeskyni, kde pohyb jeskyní je jakýmsi převodníkem k mystickému a sexuálnímu prožívání sebe a světa. Dva lidé z mezer rituálně kvírují nepřislušná těla s povrchy a tvary kulturních materiálů (šatů a skel) vnesených do amorfního trans-prostředí jeskyně. Anna řeže skleněné tabule a mužské ruce se dotýkají látky šatů, jako by to byla vlastní kůže, ne objekt touhy. Pro výstavu Ó a ach a uf... Něco víc k pokrevní pří-buznosti Daučíková s Lackem připravili* společnou videoperformanci, ve které krotí a morfuji materiály, jež zamuchlávají do dalších a dalších transpozic a souvztažností v neustálém pohybu ženských a mužských rukou. Je to práce, kterou na obraze společně vykonává maskulinita a femininita, která ústí do nebinární spolupráce, přestože se jedná o nedějové video bez pointy. Je to lartpouarlartistické hraní si s povrchem, jež si Anna Daučíková spojuje s esejí Susan Sontag Notes on Camp (1964), kde se pojem a myšlenka táboření vzpírá přesné definici; v autorčině pojetí představuje senzibilitu, lásku k nepřírozenému, umělému, přehnanému. V souvislosti se společnou videoperformancí Daučíková mluví o hysterické konstelaci věcí, o patetičnosti a dekadenci, o konci krvepříbuznosti, o zbavení se identitárního principu, pasti patření někam, ale také o estetice opatrnosti, respektu, vzájemnosti a neustálého očekávání, o etice mezery, která nemá parametry produkce, o jazyce, v němž mají přednost slovesa před podstatnými jmény.

Edith Jeřábková

1 Paul B. Preciado, výňatek z textu, documenta 14: Daybook, 2017.

2 Norbert Lacko, filozof a kurátor, působí na katedře teorie a dějin umění VŠVU v Bratislavě. Od roku 2016 umělecky spolupracuje s Annou Daučíkovou, o jejíž práci píše: „[J]e to zvláštna topografia dislokovanosti, liminality a nepríslušnosti, na ktorej je založená výtvarná aj životná prax vmedzerovania. Za konštitučný moment tejto vždy sa rozdvajujúcej kartografie existencie by sme mohli označiť skúsenosť s ne-vlast-ným telom a následnú postupnú multiplikáciu modalít tela, ako i z nej vyplývajúcu reartikuláciu priestorových vzťahov. Médium, ako aj podmienkou možnosti nového časopriestorového modelu – praktikami, ktoré ho ustanovujú, sa stávajú morfovanie a alomorfovanie. Reartikulácia priestorových vzťahov sa najprv implicitne ustanovuje v podobe dispozitívu chumloidu, výtvarne materializuje v podobe morfológie chumľov a napokon je v myslení Anny Daučíkovej explicitne identifikovaná prostredníctvom topologického pojmu chumľa koincencií. Topológia chumľa koincencií umožňuje nahrádzať pojmy organizované podľa modelu opozitného vzťahu binarity vonkajšieho a vnútorného nebinárnym pojmom povrchu a pohybmi, ktorý tento povrch vykonáva.“ (Rozpúšťanie rámov a transformácia rámcov: o morfovaní, alomorfovaní, chumľoch a chumľoidoch vo výtvarnej tvorbe a tvorbe existencie signovanej menom Anna Daučíková in: Obraz, rám, priestor, ed. Zora Rusinová, Ján Kralovič, VŠVU Bratislava 2020.)

Anna Daučíková žije a pracuje v Praze. V 90. letech byla spoluzakladatelkou několika ženských neziskových organizací a mluvčí za práva LGBT na Slovensku. Pedagogicky

PLATO

působila na VŠVU v Bratislavě a na pražské AVU. Od roku 1991 vystavuje doma i za hranicemi, mj. 2009 – Gender Check Femininity and Masculinity in the Art of Eastern Europe, MUMOK, Vídeň; 2015 – Kiyv Biennial/School of Kyiv; 2016 – Galerie Futura, Praha; 2017 – documenta 14, Athens/Kassel; 2018 – FOR s Assafem Evronem, Neubauer Collegium, Chicago; 2019 – KW, Institute for Contemporary Art, Berlín; Slovenská národná galéria Bratislava; Tirana Patience, Museum of Socialist Realism, Tirana; Sleeping with a Vengeance, Dreaming of the Life, Wuerttembergische Kunstverein, Stuttgart; 2020 – DYKWTC, Witmann-Walker Corner, Washington; 2021 – 14th Baltic Triennale, Vilnius; Compassion Fatigue is Over, Rudolfinum, Praha.

Daniel Rycharski: Valentýnky / Popeleční středa

22/9/2021–30/1/2022

Vernisáž 13/10 v 18 h

Umělec: Daniel Rycharski
Kurátor: Marek Pokorný

Jedním z určujících momentů díla polského umělce Daniela Rycharského jsou specifické procesy transformace a transgrese. Jako katolík a zároveň gay se nutně potýká s dvojnásobnou dávkou marginalizace, kterou zcela vědomě tematizuje právě jeho umělecká praxe využívající ovšem co nejsrozumitelnější idiomy a obecně sdílené symboly jako prvky spojující různé světy a také participativní, na přímé komunikaci s okolím založené formy uměleckých projektů. Dvoukanálové video Valentýnky / Popeleční středa z roku 2018, které jsme vybrali pro třetí obraz našeho cyklu Ó a ach, krása, ruina a strach, zachycuje autorovu akci, při níž ve volné krajině spálil vyřazené zpovědní klekátko a fragment stěny z darkroomu v gay klubu. Popel pak smíchal dohromady a posypal jimi krajíce chleba, které snědl. Výmluvná, tichá, vlastně velmi jednoduchá akce nese vrstvy významů, kde hřích a přijetí, jednota křesťanské komunity LGBT+ osob, konečnost a znovuzrození vytvářejí naléhavý komplexní obraz touhy a důstojnosti lidské existence oproštěné od předsudků.

Marek Pokorný

Daniel Rycharski, absolvent Fakulty umění na Pedagogické univerzitě v Krakově (2009), získal doktorát na krakovské Akademii výtvarných umění (2013). Na půdorysu několikanásobného vyloučení či marginalizace (v sociální, ale také symbolické rovině) vytvořil během posledního desetiletí konzistentní, uvěřitelné, působivé a překvapivé i bez detailní znalosti kontextu výmluvné dílo. Po studiích se Rycharski rozhodl vrátit do domovské vsi Kurówko, čímž se symbolicky vyloučil z liberální umělecké komunity center polského umění a v prostředí polského venkova pak systematicky rozvíjel aktivity na samé hraně akceptovatelnosti. V roce 2019 mu pod názvem Strachy uspořádalo velkou výstavu Muzeum současného umění ve Varšavě. Nejnověji je hlavní postavou celovečerního filmu režiséra Lukasse Rondudy Všechny naše strachy (2021).

PLATO Ostrava, příspěvková organizace
Janáčkova 22 (bývalý Bauhaus)
702 00 Ostrava
+420 702 206 099 info@plato-ostrava.cz
www.plato-ostrava.cz

PLATO Ostrava je příspěvkovou
organizací statutárního města Ostrava

OSTRAVA!!!

PLATO

Ó a ach, krása, ruina a strach **14/4/2021–29/5/2022**

Koncepce: Edith Jeřábková

Kurátorky a kurátoři: Jakub Adamec, Edith Jeřábková, Daniela a Linda Dostálkovi, Marek Pokorný

Obrazy:

I. Proměna

II. Čas oplakávání

III. Ruina, rozrůznění

IV. Doutnající ruina, obraz

V. Ruina, vyšetřování

Tématem, které propojí jednotlivé části cyklu „Ó a ach, krása, ruina a strach“, je ruina. Ruinu nevnímáme jako něco negativního, ale jako emocionální loučení se s minulostí, která stále trochu trvá. Pomáhá nám hledat spoje mezi minulostí a budoucností a uvidět místa přechodných stavů. Motivuje k vzniku něčeho nového a zároveň relativizuje naše budoucí plány. Ruina není jen romantickým obrazem zpomalovaného zanikání, ale genetickou součástí nás samých. Nachází se v základech přírodních cyklů a všeho, co stvořil člověk. Chápeme ji i jako součást působiště PLATO – v současnosti je jím ruina bývalého hobbymarketu, v nejbližší budoucnosti se PLATO přestěhuje do zrekonstruované ruiny bývalých městských jatek. Také Ostravu můžeme vnímat jako ruinu industriální doby.

Každá z pěti částí-obrazů je založena na postupném přibývání vybraných samostatných uměleckých děl a uměleckých projektů. V jednom okamžiku se tento obraz vynoří jako výstavní celek, aby se následně rozpadal a proměňoval vznikáním dalšího obrazu. Když se obraz na chvíli ustálí, oslaví se aktem „vernisaže“. Obrazy chápeme v divadelním slova smyslu. Cyklus „Ó a ach, krása, ruina a strach“ je cosi jako divadelní představení o jednom jednání a pěti obrazech.

Obrazy prostupují další intervence jako performance, přednášky, hudební události nebo filmové projekce. Celý projekt zastřešuje publikační platforma – nakladatelství Octopus Press, jež si vypůjčila svoji identitu od undergroundového řeckého nakladatelství činného v 70. letech minulého století. Projekt bude ukončen v polovině roku 2022 přesunem PLATO do jeho konečného sídla v rekonstruovaných městských jatkách.

Více: <https://plato-ostrava.cz/cs/Projekty/O-A-Ach-Krasa-Ruina-A-Strach>

Děkujeme za podporu Ministerstvu kultury ČR a Moravskoslezskému kraji.

PLATO Ostrava, příspěvková organizace
Janáčkova 22 (bývalý Bauhaus)
702 00 Ostrava
+420 702 206 099 info@plato-ostrava.cz
www.plato-ostrava.cz

PLATO Ostrava je příspěvkovou
organizací statutárního města Ostrava

OSTRAVA!!!